

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

Caput IV. De Nocturnis Vigiliis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

stiam. Clarius de hac re Dionysius Petavius in notis ad Epiphanium, ubi de veteribus Ecclesiasticis, ad expositionem fidei pag. 356. Nam quaedam stationes cum jejunis conjunctæ erant, quando videlicet fas erat fidelibus soluta statione, quæ durabat usque ad Nonam, cibum sumere: quando verò jejunium prorogabatur usque ad Vesperam, sicut in Quadragesima, tunc aliud erat jejunium, aliud statio; quia videlicet statio hora nona, jejunium ad Vesperam solvebatur. Et priora quidem Tertullianus semi jejunia vocat, lib. de jejunis cap. 13. ac si plenum jejunium usque ad solis occasum producendum foret. De vigiliis verò, quod attinet ad historicam veritatem, legendus Baronius ^b in Annalibus Ecclesiasticis, & in notis ad Romanum Martyrologium. Hæc è veterum monumentis deprompta necessario prænotanda fuerunt, ut sciret lector quid dies, quid nox sit, quæ horæ æquales, & inæquales; quid Prima hora Canonica, quid Tertia, quid Sexta, quid Nona; quale Matutinum tempus, quale Vespertinum, quid Vigiliæ nocturnæ, quid diurnæ stationes. Ut igitur paucis verbis colligamus, quænam sit hora legitima cujusque officii celebrandi, dicimus regulariter; Primam prima diei hora, Tertiam tertia, Sextam sexta, Nonam nona, Vesperas undecima; Completorium duodecima persolvi debere: Verumtamen adhuc amplius dilatari posse hæc tempora existimamus, ita ut Primæ prima dumtaxat diei hora, Tertiæ secunda, & tertia; Sextæ quarta, quinta, & sexta; Nonæ septima, octava, & nona; Vesperis decima, & undecima; Completorio sola duodecima assignentur. Hujus extensionis exemplum patet in Regula S. Benedicti ^k; Nam S. Pater æstivo tempore Nonam agi temperius præcipit mediante octava hora; hyberno autem diei Tertiam jubet hora secunda. Laudum verò celebrandarum legitima hora est initium crepusculi matutini: & nocturnæ synaxis, vel media nox, vel hora secunda post mediam noctem, sive hora una ante lucem, ut clarius ex dicendis infra constabit.

4. Cæterum in fine hujus capituli obiter examinandum occurrit, quot sint partes divini Officii. Potest autem multiplex responsio dari pro varia quæsitæ acceptione. Et primò qui-

^b Baron. 10. 51. Ann. a. 51. nu. 68. & seqq. 10. 2. an. 590. n. 36. 37. ⁱ & in Rom. Martyrol die 5. Ianuarii. ^k Bened. reg. cap. 48.

dem dividitur Officium in duas partes, majores, & minores. Majores sunt Nocturnum, Laudes, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, & Completorium: Minores Psalmi, Hymni, Cantica, Versus, Antiphonæ, Lectiones, Responsorialia, Collectæ, & aliæ res ejusdem generis, ex quibus unumquodque officium coalescit. Secundo dividitur totum Officium in Nocturnum, & Diurnum. Nocturnum secundum quosdam quatuor partes comprehendit, Vesperas, Completorium, Nocturnos, & Laudes. Hæc enim quatuor Officia vel absente sole, vel circa ejus occasum antiquitus persolvi solebant. At nunc cum Prima, Tertia, Sexta, & Nona, etiam Vesperæ, & Completorium ad diurnæ servitutis pensum; Nocturni autem, & Laudes ad Nocturnam synaxim pertinent, sive unum dumtaxat Officium, sive duplex efficiant, quam controversiam initio capituli quinti solvemus. Dico tertio, diurnas preces in Matutinas, & Vespertinas distribui. Et quidem abusus, & vulgi acceptio Primam, Tertiam, Sextam, & nonam Matutino, Vesperas, & Completorium vespertino tempori assignant. At peritiorum sensus, sacrorumque Canonum sanctiones ad pomeridianum, & vespertinum tempus etiam Nonam adjungunt. Aliæ Officiorum divisiones à varietate temporis desumuntur: quo pacto dicimus aliud esse Officium feriale, aliud festivum: aliud Quadragesimale, aliud Paschale, quorum omnium rationem, & causam Durandus in Rationali, & antiqui Patres Isidorus, Alcuinus, Rupertus, Amalarius, Rabanus, & alii in suis Tractatibus de divinis Officiis doctè, & eruditè explicarunt.

CAPUT IV.

De Nocturnis Vigiliis.

§. I.

Cur nocte orandum sit. Etiam Ethnicos nocturnas vigilias celebrasse in honorem Deorum. Exhortatio ad vigilandum. Oratio ut mysticæ fugentur tenebræ.

BEnè se res habet, ut verba usurpem Salviani ^a viri sanctissimi, jacta sunt fundamenta operis pia molitione cepti, & di-

^a Salvian. initio l. 3. de gub. Dei.

& divini Officii amore suscepti. Jam ipsius Officii majores partes explicare aggredior à nocturnis vigiliis incipiens. Tamen enim à primis Vesperis Ecclesiastica dies, quoad solemnem horarum Canonicarum recitationem, initium ducat; à nocturna tamen synaxi juxta diei naturalis ordinem ordiri libuit. Antiqua est autem vigiliarum devotio, familiare bonum omnibus sanctis, teste Isidoro ^b, hoc enim tempore vastator Angelus transiens Ægyptiorum primogenita percussit. Quare nocturnis vigiliis orandus est Dominus, inquit Drogo ^c Abbas, ut gladio verbi sui invisibiliter penetrantis opera vitæ nostræ prioris tenebræ in nobis percutiat, & annihilat, quæ per Ægyptiorum primogenita ^d significari novimus: in quibus etiam Pharaoni, id est Regi tenebrarum captivati servivimus. Qui enim facit peccatum, servus est peccati. Dum enim propriis obediremus voluptatibus (sicut ait Apostolus ^e, *fuisstis aliquando tenebræ*) malignis spiritibus excæcati obedivimus: nunc autem conversi, & facti lux in Domino, ante ipsum vigili intuitu pernoctantes id etiam postulemus, ut ipsum fide cernamus, qui per Israelis primogenita signabatur, quia prima est, & fundamentum omnium virtutum. Ab Angelo autem vastatore tuti esse poterimus, si Passionis Dominicæ in sanguine Agni designatæ imitationem ubique teneamus, cujus signa si diabolus in nobis prospexerit, exterritus disparebit. Hoc etiam tempore dum medium silentium teneret omnia: & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens Dei Sermo à regalibus sedibus veniens ^f pro salute nostra de Virgine nasci dignatus est: atque ipso eodem tempore, qui judicandus venit in primo adventu, in secundo cum gloria judicaturus adveniet, sicut fur in nocte: quocirca ad vigilandum ipse pro nobis sollicitus nos exhortatur, beatos ^g fore promittens quos invenerit sic facientes. Noctē itaque, ait Cælius Lactantius ^h, vigiliis celebramus propter adventum Regis, ac Dei nostri, cujus noctis duplex est ratio, quod in ea & vitam tunc recepit, cum passus est; & postea orbis terræ regnum recepturus est. Unum quoddam est de magnis Christi præceptis, ait Gregorius Nyssenus ⁱ, debe-

re nos somno minimè addictos esse, quicumque ad vitam supernam respicimus. Nocturno enim tempore acrius prosperunt invisibilium hostium insidiæ, fervent carnis illecebræ, viget tenebrarum potestas, subrepunt animo impuræ cupiditates. Vita hæc nostra, clamat S. Leo ^k, in medio insidiatorum, in medio præliorum est: si volumus non decipi, vigilandum est: si volumus superare, pugnandum est. Media nocte surgebam, ait Propheta, ad confitendum tibi. Multa enim in illo tempore, inquit Ambrosius ^l, tentamenta prosperunt. Tunc fervet carnis illecebra, tunc tentator illudit, coquitur cibus, potusque digeritur. Stomachus ager, mens somnolenta, animus occupatus est. Itaque aut quiescenti calor soporis augetur, aut vigilantium nondum plenior refusus est vigor, qui errorum cavere possit incurfus. Tunc igitur tentator afficit, tunc retia jacit, quibus turbare possit mentem improvidam. Tunc spiritales nequitie tenebras offundunt, tunc omne nefas fudere contendunt, quando nullus arbiter culpæ, nullus criminis conscius, nullus potest esse erroris testis. Tunc varias disceptationes pectori dormitantis infundunt, ut primò de statu mentis dejiciant reluctantes, & impellant ad erroris assensum. Ideò nocturno tempore sancta mater Ecclesia, ut castrorum acies ordinata, Deo dicatis viris excubias agendas instituit temporalis militiæ studium æmulata. Rectè Hieronymus ^m, Bona est diurna meditatio, sed efficacior nocturna, quia per diem necessitates variæ obstrepunt, occupationes distrahunt mentem, sensum duplex cura dispergit. Nox quieta, nox secreta opportunam se præbet orantibus, apertissimam vigilantibus, dum carnalibus occupationibus expeditum, collectum sensum, intentum hominem divinis conspectibus sistit. Rectè item Chrysostomos ⁿ. Non ideò facta est nox, ut per totam dormiamus, & otiosi simus. Testantur hoc opifices, nautæ, negotiatores. Ecclesia Dei mediis surgit noctibus; Surge & tu, & vide astrorum choream, profundum silentium, magnam quietem. Obstupesce Dei tui miram dispensationem. Purior tunc est anima, levior, subtiliorque tunc est, sublimia videt, & expedita est.

^b Isidor. lib. 1. de Eccl. offic. cap. 22. ^c Drogo tract. de hōris Canonicis. ^d Exod. 12. ^e Ephes. 5. vers. 8. ^f Sap. 18. 14. ^g Luc. 12. 37. ^h Lactant. div. instit. lib. 7. cap. 19. ⁱ Greg. Nyss. or. 11. in Cant.

^k Leo. ser. 1. Quadr. 1. Ambros. in Ps. 118. v. 62. ^m Hiero. Ephes. 36. de observ. vigiliarum tom. 4. ⁿ Chrys. ho. 26. in Act. Apost.

Tenebræ ipsæ, silentiumque multum in compunctionem inducere sufficiunt. Si autem & cœlum videris quasi innumeris, interpunctum oculis, omni voluptate frueris statim concepta opificis sapientia. Inſeſtitur Deus nocturnis precibus, si quando tu quietis tempus facias lamentatorum tempus. Hæc Chryſoſtomus.

2 Ipsimet Ethnici nocturni temporis religionem agnovisse videntur. Nocti enim divinos tribuebant honores, eique gallum immolabant, ut ex antiquis Scriptoribus ostendit Natalis Comes in Mythologiis. Orpheus ꝑ quoque Theologus, & Poeta celeberrimus, Noctis apotheosim hymno elegantissimo celebravit, quem hic transcribere non gravabor è Græco Latino factum nulla habita metri ratione, quod Græci carminis elegantiam Latino assequi despondeam. Sic autem inscribitur ΝΥΚΤΟΣ ἡμετέρα δαλοῖς, Noctis suffimentum lampades.

Noctem Deorum, atque virorum generatricem
cantibus celebrabo.

Nox omnium generatio, quam & Cyprum voca-
bimus.

Audi beata Dea, nigrum splendorem habens
astris lucens,

Quiete gaudens, & quiete multi somnii:

Læta, delectabilis, pernoctationes amans, mater
somniaorum,

Oblivioni iradens curas, laborum quietem ha-
bens,

Hymnorum datrix, unica omnium, equis vœta,
noctu splendens,

Semiperfecta, terrestris, & cœlestis rursum ipsa,
Circularis, ludens, & cursibus per aera iens:

Quæ lucem emittis ad inferna, & rursum fugis
In infernum: gravis enim necessitas omnia vincit.

Nunc verò beata nox, valde dives, omnibus de-
sideranda,

Et obviam, audiens sermonum supplicatoriam vo-
cem

Veniâ benevola, timoresque dimitte splendore
victos.

His versibus noctem celebrat in nocte superstitionis seputus Orpheus. Nocturnas autem pervigilationes in colendis Diis laudat Cice-

o Nat. Comes Mythol. lib. 3. cap. 12. ꝑ Orpheus
in hymnis.

ro ꝑ: sacras item pernoctationes canit Critias Poeta Græcus apud Athenæum, Festum nocturnum Ægyptiorum Herodotus ꝑ commemorat: & Diis nocturnis libationes fieri solitas recenset in Æthiopicis Heliodorus ꝑ. In honorem Veneris pervigilium trium noctium olim fiebat, de qua re antiqua quædam carmina refert Lipsius ꝑ in Electis. Eiusdem pervigilii meminit Plautus in Curculione hoc versu: Quid? tu Veneri pervigilare te vovisti Phædrome? & in Aulularia de vigiliis quoque Cereris mentionem facit: de quibus scribens Nazianzenus ꝑ; Pudet me, inquit, nocturnum sacrum in lucem proferre, ac turpitudinem mysterium facere. Idem honor vulgatus in cæteros Deos. Fortuna pervigilium lego apud Suetonium in Galba. Aliis Diis apud Livium ꝑ, & iterum apud Suetonium in Caligula, & in Vitellio. Apollinis quoque sacrum media nocte factum idem in Augusto commemorat. Sabazia sacra in honorem Bachi noctu celebrata Oppianus ꝑ canit in Cynægeticis. Quædam alia nocturna sacra ab Ethnicis frequentata describit, & irridet Julius Maternus Firmicus ꝑ libro de erroribus profanarum religionum ad Constantium, & Constantem Augustos. Media nocte surrexisset Indos, ut laudarent Solem, scribit Philostratus ꝑ in vita Apollonii. Nocturnum cultum Micibus Diis, quos Milichios vocabant, à Myonenſibus olim exhibitum docet Pausanias in Phocicis propè finem. Vigiliis item nocturnis cultum ab Ægyptiis Minervam Themistius ꝑ recenset. Seneca ꝑ Vestales virgines commendat, quæ ad sacra facienda noctibus excitabantur. Et hæc quidem Dæmonum latræ tribuerunt Infideles: Christianos autem summi Dei veros cultores in hoc vigilandi studio haud segnes fuisse demonstratum est supra ꝑ.

3. Propter nocturnos cœtus quod olim calumniis Christiani primo, & secundo post Christi nativitatem sæculo ab Ethnicis exagitati fuerint, notissimum est ex Tertulliani, Athenagoræ, Arnobii, Justini, & Minutii Felicis Apologeticis. Natio enim lucifugax, & latebroſa vocabatur, tum promiscui incestus, infanticidii,

q Cic. 2. de legibus Athen. ꝑ Dipnosoph. lib. 13. cap. 8. s Herodot. lib. 2. t Heliodor. l. 3. u Lipsius lib. 1. elect. cap. 5. x Nazian. or. 39. y T. Liv. li. 23. z Oppian. de Venat. lib. 1. v. 25. a I. Firmicus cap. 23. b Philostr. lib. 3. cap. 10. c Themist. orat. 13. d Senec. de Provid. c. 5. e cap. 1. §. 3. & 4.

ticii, idololatriæ, & impietæ religionis acufabantur. Ignorabant videlicet quid in his antelucanis congregationibus fieret, summo studio occultantibus Christianis nostræ fidei sacramenta. Ab ipsis itaque Apostolis sacrarum vigiliarum origo fuit. Nec desunt in veteri testamento huius pietatis exempla. Abraham *f* de nocte confurgens filium immolaturus ascendit in montem, Jacob *g* noctu scalam mysticam videre meruit, & luctatus cum Angelo usque mane cœlesti benedictione repletus est. Noctu eduxit Dominus filios Israel de Ægypto *h*. Samuel Propheta *i* oraturus pro Rege clamavit ad Dominum tota nocte. Judith *k* exhibat nocte, & orabat. Regius Propheta *l* lavabat lachrymis lectulum suum per singulas noctes, media nocte surgebat ad confitendum Domino; quæfivit Deum nocte, & non est deceptus: nocte visitatus est à Domino, & probatus: Et quia in nocte lucis opera peragebat, sancti Spiritus ignem misit Dominus in cor eius, ut luceret ei per noctem, cuius fulgore nox illustrata illuminatio facta est illi in deliciis: quare fugatis peccatorum tenebris, & principe tenebrarum debellato, alios etiam ad tanti luminis participationem invitans ait; *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.* O si scirent homines quam sanctæ, quam gratæ Deo, quam salutares sint sacræ Vigiliæ; non solum Monachi, & alii Ecclesiastici, sed & fideles singuli, simul in unum dives, & pauper noctem verterent in diem nocturnis precibus summo studio insistentes. Ut vivas igitur, vigilia: hoc age, inquit Horatius *m*. Et Calliodorus *n*, Quotidie triumphas, si bene vigilas. Nestor item apud Homerum *o*, sic suos hortatur ad vigilandum.

— *Vigilate viri, atque insistite curæ,
Ut facitis, somnumque oculis arcete nocentem;
Rebus in afflictis servo ne forsit hosti
Ludibrium, risumque invidia nostra paravit.*

Proverbium Græcorum est *εὖ νύκτε βυρῆ*. In nocte consilium: ad quod Suidas *p*, & Clemens Alexandrinus *q* respicientes noctem vocarunt *εὐφροσύνη*, quod bene provideat, quoniam anima tunc cessans à sensibus convertitur ad se-

f Genes. 22. 28. *g* & 32. *h* Exod. 12. i 1. Reg. 15. *k* Iudith. 12. *l* Psal. 6. 118. 21. 76. 104. 138. 133. *m* Horat. lib. 2. sat. 3. *n* Casio. lib. 7. *o* *war.* ep. 8. *o* Homer. Iliad. 16. *p* Suid. *v.* *εὖ νύκτε βυρῆ* *q* Clem. Alex. lib. 4. *strom.*

ipsam, & est magis prudentiæ particeps. Præclare Cyrill. & Hierosolymitanus; Quid nocte ad sapientiam utiliùs? nam in ea sæpè de Deo cogitamus: in ea divinorum oraculorum lectiōnem, & contemplationem meditamur. Quandonam majōri mens nostra contentione psalmos canit, & preces fundit? nonne nocte? Quandonam sæpius ad nostrorum peccatorum recordationem venimus? nonne nocte? Heladius Bezaninus apud Photium *f* noctem, quæ græcè *νύξ* dicitur, à *νύξ* id est stimulo, dictam per apocopen arbitratur; stimulamur enim in tenebris offendentes; & ut Antiochus *i* Monachus in Pandectis asseverat: Si in observandis excubiis attentè, ac prudenter vigilaverimus; vulnere atrocissimo consauciabitur adversarium. Docet Climacus *u*, nequissimos hostes mille nocendi artibus instructos vigilare in exitum nostrum, ut somnolentiā nos opprimant, & oppugnent: At Vigilia, inquit Antiochus *x*, scutum miræ magnitudinis est, & eleganti decore conspicuum nobis indultum à Deo adversus diabolum ejusque milites, nimirum contra spiritus totius artifices malignitatis. Ipsimet Angeli, ut observat Hieronymus *y*, vigiles nuncupantur, quod semper vigilent, & ad Dei imperium sint parati. Unde & nos, ait ille, crebris pernoctationibus Angelorum imitamur officia. Quod si institores aurifices, ut docet S. Cæsarius *z*, maturiùs vigilant, quatenus possint corporis necessaria providere: nos non debemus ante lucem ad Ecclesiam surgere, ut peccatorum indulgentiam mereamur accipere? Verùm in hanc sententiam super aurum, & topazion pretiosa verba Ravennatis Archiepiscopi *a* audiamus. Semper, & ad omnia vigiliæ esse salutares nullus ignorat, quia reverà plus vigilare, plus vivere est. Quæ ars, quod opus, quod tempus, quæ potestas, quod officium non vitæ lucra lucubratione perquirat? Rex in prociñctu pervigil callidi hostis præcavet, & evitat insidias. Miles in castris supervenientes nocturnos impetus cautâ pernoctatione propellit. Nauta vigilando diffusi itineris incertas vias intrat, & calles transit invios, & vestigio furtivo ad lucrosi portus votivam pervenit mansionem. Pastor adjun-

g Cyrill. catech. 9. *f* Photius cod. 279. *t* Antioch. hom. 104. *u* Climac. gr. 18. & 19. *x* Antioch. loco citato. *y* Hieron. in cap. 4. Daniel. *z* Cæsar. hom. 33. *a* Chrysolog. serm. 24. de servo vigili.

git noctes diebus, & totum sibi tempus denegat dormiendi, ne qua lupis, suffragante somno, grassandi in gregem præbeatur occasio. Viator solers per auras noctis æstus solis prævenit, ætuncque diem providentius deputat mansioni. Hoc Propheta sciens non die solo, sed & nocte totâ clamabat ad Dominum: *Domine Deus salutis meæ in die clamavi, & nocte coram te. Quid plura? Ipse Dominus pernoctat in oratione Dei, ut ante nos oratione liberet, quàm redimat Passione. Et si pro servis Dominus vigilat, merito pro seipis servos vigilare jubet. Hæc Chrysologus.*

4. O superna claritas, lumen verum, æterna lux, vae cœcitati meæ, vae tenebris meis, ni tu descendens illumines noctem meam. Vae torpori meo, vae somnolentiæ meæ, quæ caligare facit oculum mentis meæ, ut non videat lucem tuam, & veritatem tuam. Dormitavit anima mea præ tædio, & involvitur in tenebris filius tenebrarum ambulat ad tenebras in loco tenebroso, nisi tu desuper intonans in virtute tua dicas in auribus meis, Fiat lux, & discedat nubes magna, & caligo tenebrosa, quæ operuit superficium cordis mei. *Anima meâ defideravit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te b:* Audivi enim vocem tuam per Prophetam præcipientem mihi c; *Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini, leva ad eum manus tuas. Et dixi, ubi est Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte d:* Verè enim Domine tu dedisti carmina in nocte, ponens in ore meo cantica lætitiæ, & exultationis, qui me de tenebris & umbra mortis eduxisti, & vocasti me in admirabile lumen tuum. Vae præteritæ nocti meæ, vae somnolentiæ meæ, quando dormiebam, & non vigilabam ad te. Et nunc gratias ago tibi, quoniam illuminasti me, & jam incipio videre in nocte fulgentissimum radium lucis tuæ, quæ nescit occasum. Tu radians in me potenti virtute reverberasti infirmitatem aspectus mei, & vidi me longè esse à te in regione dissimilitudinis, in tetrica & horribili nocte. Illuminasti tenebras meas, & ecce video lumen cœli, & facta est mihi nox in deliciis, utinam vigilando inveniam, quod amiseram dormiendo, inveniam scilicet amando, amem inveniendo.

b *Isaia 26. 9.* c *Thren. 2. 19.* d *Iob. 35. 10.*

§. II.

Laudes vigiliarum. Exempla vigilantium.
Nocturnum tempus maxime opportunum ad orandum.

1. **D**Ivo Bernardo familiare dictum erat, dormientem Monachum Deo mortuum esse, nec sibi, nec aliis utilem. Idem de reliquis hominibus cujusque ordinis & conditionis asseverat Plato e. Turpe est, inquit, totam noctem somno indulgere. Quapropter noctu omnes excitari convenit; & civilium, ac domesticarum rerum pleraque partes obire: magistratus quidem per civitatem, cæteros in propriis ædibus. Somnus enim multus neque corporibus, neque animis nostris, neque actionibus competit. Nemo enim dum dormit utilius pretii est, nihilo magis quam qui non vivit. Quare quisquis vitæ & sapientiæ curam gerit, plurimo tempore vigilat, quod ad valetudinem suam commodum est solum observans. Est autem hoc non multum, si rectè in consuetudinem assumptum fuerit. Hanc magistri doctrinam sequitur Aristoteles f: Ante lucem surgere ad valetudinem, & ad curam rei familiaris, & ad studium Philosophiæ prodest quam plurimum. His accedit Romanus sapiens g: Extendamus vitam, circumferibatur nox, & aliquid ex illa in diem transferatur. Docet Pythagoras h, ne vestigium quidem corporis in lecto relinquendum: nullus enim est usus viri dormientis, ut neque mortui. Silius Italicus i de eadem re sic cecinit:

*Vigil ille, nec ullam
Ad requiem facilis, credensque abscedere vitæ,
Quod sopor eripiat tempus.*

Homerus & Hesiodus frequentissimi sunt in vigiliarum laudibus celebrandis, Cleanthis, & Aristophanis lucernæ toto orbe decantantur. Aristoteles, teste Lærtio k, cum se ad quiescendum componeret, grues imitatus æneam sphaeram brachio extra cubile protenso tenebat, ut cum nervorum rigorem sopor laxasset, pila delapsa in suppositam pelvim strepitu suo

T t t t dor-

e Plato 7. de leg. f Aristot. in economicis. g Seneca ep. 122. h Pythag. in Symbolis. i Silius lib. 11. k Diog. Lærtius in Aristotele.

dormientem excitaret. Simile quid de Alexandro Macedone ejus discipulo narrat Ammianus Marcellinus^l. Artaxerxem, Epaminondam, & alios eximios Duces semper vigilantes describunt Historici. Virgilius Æneam suam aliis dormientibus vigilantem facit.

At pius Æneas per noctem plurima volvens.

Etiam filios Imperatorum Constantinopoli vigiliis servasse refert Gorgius Codinus^m Caropolita libro de officiis magnæ Ecclesiæ, & aulæ Constantinopolitanæ. De Principe oratorum Demosthene celeberrimum circum fertur elogium quod plus olei, quam vini consumeret: non solum quia abstemius erat, & *ὄρετονος*, sed quia fabros omnes antelucanis vigiliis superabat: quare Pytheas, ut Plutarchusⁿ asserit, ipsius Enthymemata lucernam olere dicebat. Et Cicero^o in Tusculanis; Cui non sunt auditæ, ait, Demosthenis vigiliæ, qui dolere se agebat, si quando officium antelucanæ victus esset industriâ. Dio Cassius, & Joannes Xiphilinus monachus narrant in vita Commodi, quemdam Marcellum Strategum & assiduo scribendi exercitio, & victus tenuitate tantam sibi vigilantiam comparasse, ut omnibus esset admirationi. Plinius, & Seneca scribunt, tribus annis integris insomnem permansisse Meccenatem. Joannes Schenckius^p in medicis observationibus compertos esse scribit, qui novem dies connivis oculis egerint. Nizolius ille Ciceronianus decennio somnum non vidit. Nobilis matrona per annos 35, insomnis fuit sana, & citra noxam. Mulier Patavina 15. diebus insomnis nullâ re ad somnum perducipoterat. Hæc Schenckius. Addi potest S. Liduina, quæ per annos 38. nunquam dormivit. Sed hæc prodigii, monstrique loco habenda sunt. Ut enim scribit Theophylactus Simocatta^q, perpetuo vigilare immortalitatis est proprium, dormire verò mediocriter nostrum est, & humanum; at ultra dormire quàm satis est, mortuis potius, quàm viventibus convenit. Notabile est quod S. Epiphanius^r refert de studio vigilandi, quo Pharisei utebantur. Nam quidam eorum, ait, asseres sibi ipsis parabant dodrantis tantum latitudine, in his se ad vesperam locabant, ut si quis

dormisset, in pavementum decideret, & rursus excitaretur ad orationem, per hoc quod vigilantem vitam haberent, quantum fieri posset. Alii lapillos ex aquis collectos sibi ipsis sternebant, ut, dum his pungerentur, non in profundum somnum deferrentur, sed vigilantiam sibi ipsis parare cogerentur. Alii spinas prostrato habebant ob eandem causam.

2. In Proverbium abiere versus Homeris.

Perpetuam noctem dormire haud principe dignum est, Cui populi, cujus commissa negotia curæ.

Quos Oppiani, Commentator, sive Scholiastes ita eleganter mutavit:

Non debes somno totas impendere noctes, Cui libri commissi, & cui sapientia curæ est.

Scopeliano more vigilare adagium est, cui locum fecit Scopelianus Sophista somni parcillimusⁿ. Hic solitus est exclamare: ô nox, nam tu sanè maxima ex parte confors es sapientiæ Deorum. Habet enim hominis mens in alto silentio quidpiam Divinitatis, si se intendat ad rerum sublimium speculationem. *Mandavit enim Dominus*, ut Vates divinus cecinitⁿ, *in die misericordiam suam*, opera scilicet vitæ activæ: sed *in nocte canticum ejus*, opus videlicet contemplationis. Hinc præclarissimos quosque homines quotquot doctrinâ vel sanctitate floruerunt, vigilantia maximoperè studuisse adeo manifestum est, ut eorum exemplis plura volumina impleri possint. Notissima sunt magni Antonii pernoctationes, dulcesque cum sole querimonie, quod eo ex oriente amabilis cum Deo lucta cessaret, & internæ suavitatis manna liquefceret. Theophylactus^r Bulgariæ Archiepiscopus; Noctè ait, secedebat Christus ad montem, monstrans nobis quod oporteat nocte quidem per quietem colloqui cum Deo, diè autem morem gerere, & prodesse hominibus: congregare nocte, diè autem distribuere congregata. Noctè igitur accipiamus orationis fluxum è spiritualibus venis, diè verò effundamus hausta his, qui opus habent. Phornutus^y libro de natura Deorum; Opus est, inquit, lucubrationibus nocturnis, si quid in disciplinis proficere volumus: omnia enim præclara, ut

^l Amm. Marcellin. lib. 10. & 16. ^m Codinus cap. 16. ⁿ Plutarch. in vita Demosth. ^o Cic. Tuscul. 4. ^p Schenck. tom. 1. lib. 1. observ. 125. ^q Simocatta ep. 55. nomine Parmenidis ad Chrysosthenem. ^r Epiphani. lib. 1. Panar. cap. 16.

^s Homer. Iliad. 2. t. Schol. Oppian. l. 5. Halienticon. 70. 616. ^u Philostratus in vitis Sophistarum. x. Psalm. 41. ^y Theophil. ius, 21. Lucæ, 2. Phornut. de nat. Deor. 6. 14.

testatur Epicharmus, melius noctu, quam diu cogitando reperiuntur. Usq; adeo necessaria vigilantia est, ut sine illa nullum opus laude dignum confici possit. Sapienter Comicus ^a:

Vigilare decet hominem,

*Qui vult sua temporibus conficere negotia,
Nam qui dormiunt libenter sine lucro, & cum malo quiescunt.*

Pastor ille centoculus, quem deceptum à Mercurio fingunt Poëte, cum vigilare desit desit vivere. Vellus aureum infomnis Draco servabat, ut Apollonius Rhodius, & Valerius Flaccus in Argonauticis fabulantur. Aurea poma in hortis Hesperidum pervigil quoque Draco custodiebat. His nimirum figmentis docuerunt Antiqui sine vigilantia nullum animi bonum servari, nullam posse virtutem custodiri. Leo fortissimus bestiarum, ut fortitudinis, sic & vigilantia symbolum ab Horo ^b Apolline dicitur esse, quia minimo somno contentus etiam apertis oculis dormire videtur. Quid gallum memorem leonis hostem, quod magis solaris sit, teste Proclo ^c; Hunc, ait Plinius ^d, excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno naturam genuisse. Ejus autem exemplo hortatur nos ad vigilandum Petrus Chrysologus ^e: Ut quod nobis gallus impendit hospitibus, nostro nos Creatori exhibeamus.

3. Occurrit hinc mihi, quod de Pantarba narrat Hiarchas apud Philostratum Lemnium ^f. Lapis est pulchritudine insignis, & virtute admirabilis; ardet enim suavi quodam fulgore, & radiis perstringens oculos, diem, vel mediã nocte accendit. Verum natura, ne tam pretiosum munus vilesceret, non modò oculis terræ visceribus abdidit, sed quamdam quoque facultatem misidit, qua ex capientium manibus esslueret, n provida ratione teneretur. Hæc omnia nocturnæ orationi mirificè conveniunt. Si lux quaeritur, quid illustrius? & nox sicut dies illuminabitur. Si latebræ, quid occultius? hæc est enim multitudo dulcedinis, quam abscondit Deus timentibus se. Si vis, quid potentius? Qui vigilaverit, ait Sapiens ^g, securus erit & inveniet sapientiam. Habent terreni Principes certas horas audiendis subditis, eorumque

^a Plantus in Rudente act. 4. sc. 2. ^b Horat. lib. 1. hierogl. 18. ^c Proclus lib. de Magia. ^d Plin. l. 10. c. 21. ^e Chrysolog. serm. 21. ^f Philostratus vita Appol. lib. 3. cap. 14. ^g Sap. 6. 16. & Proverb. 8. 18.

supplicationibus expediendis destinatas: Deus autem, tametsi audiat omni horâ clamantes ad se, nocte tamen promptior esse videtur ad audiendum de qua forsitan scriptum est: *Orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno* ^b. Media nocte venit Sponsus, & qui posuit tenebras latibulum suum, in tenebris quaeri vult, & in tenebris se ostendere. Ad immolanda enim orationum sacrificia, ut scribit Faustus Regiensis ⁱ, amica sunt fruentibus nocturna silentia. Nam si omne tempus æquè idoneum est ad quaerendum in oratione Deum, Quare dicit Propheta ^k, *Quærite Dominum dum inveniri potest*? vis autem scire quanta sit noctis opportunitas ad quaerendum, & inveniendum? Audi Bernardum ^l: Tempus feriatum commodius, aptiusque est, cum profundum nocturnus sopor indicit silentium. Tunc planè liberior exit duriorque oratio. Quam secunda ascendit solo arbitro Deo, sanctoque Angelo, qui illum superno altari suscipit præsentandam! Quam grata, & lucida verecundo colorata rubore! Quam serena & placida nullo interturbata clamore, vel strepitu! Quam denique munda, atque sincera, nullo resperfa pulvere terrenæ sollicitudinis; nullâ aspicientis laude, seu adulatione tentatâ! O insignem nocturni temporis prærogativam! ô sacras noctes omni luce splendidiores.

^h Psalm. 31. ⁱ Faustus epist. ad Felicem. ^k Isai. 65. 6. ^l Bernard. serm. ult. in Cant.

METRUM VII.

O Nox purpureo splendidior die,
O Nox delirii omnibus assuens,
O Nox, que radios prodiga cœlicos
Spargis divite copia.
Huc te ser tacito, cœrula nox, pede,
Nox duris requies grata laboribus:
O curas animi, diraque comprime
Tripsis murmura pectoris.
Jam non Thessalicis diceris artibus
Præses, vel scelerum mater, & horridi
Inferni soboles, Eumenidum parens,
Altrix sæda cupidinum.
Hæc de te veterum fabula sinxerit:
At nunc Angelici conscia luminis,
Nunc solâ rutilâ luce serenior
Nigris in tenebris nites.
Tu nunc paciferum mentibus otium
Insurgens superum munerâ dividis;

T t t t 2

T 2

Te nunc sollicitio quærit anhelum
 Sanctis iustus amoribus.
 O Nox combibii pronuba mystici,
 Consort æthereæ nox sapientiæ,
 Cujus per tenebras sal novus emicat
 Sponsi vultus amabilis
 Salve, & cum patriæ perdita gaudia
 Mærens hic recolo, præcipitem polo
 Cursum ne acceleres. Da veniam, tua
 Si nunc turbo silentia.
 Urit sideræ me patriæ decor,
 Cum fulget tenero Cymbia lumine,
 Urit me nitidis pervigil ignibus
 Stellati tholus ætheris.
 O celsi placidas excubias poli,
 O noctis choreas, o tremulas faces,
 O veras superæ lucis imagines
 Æterni thyasos chori.
 Cur me jam nimio tempore corporis
 Vinculum compedibus cernitis exilem?
 Heu! terrena nimis desipiunt mihi,
 Si summum intueor polum.

§. III.

A Sæctariis damnari Vigiliis. Quota hora nocturna synaxis persolvi debeat. Somnus post vigiliis Monachis interdictus, & cur? Oratio ad Deum ut excitet nos.

1. **H**As noctis delicias, hunc splendidissimum fulgorem carnalis, & obscura Serætorum cœcitas sustinere non potest, eorum præsertim, qui à quibusdam somniculosi, ab Isidoro ^m Nyctages nuncupantur. Irrident enim, & damnant impudenti temeritate nocturna sacra, sicut & alios Ecclesiæ ritus, superstiosum esse dicentes jura temerare divina, quæ noctem ad quietem tribuerunt. Horum antesignanus fuisse videtur sui nominis everfor Vigilantius, quem D. Hieronymus ⁿ confutat, & per jocum Dormitantium appellat. Hujus hæresim ab inferis revocavit Joannes Wicleff, contra quem stetit murus æneus, & columna ferrea pro domo Dei Thomas Waldens. o fidei Catholicæ eximius propugnator. Recentiores omitto, qui ventrem pro Deo colentes, non

^m Isidor. lib. 8. orig. cap. 5. ⁿ Hieronymus epist. 53. ^o Thomas Waldensis tom. 3. de Sacramental. tit. 2. cap. 25. & seqq.

solam nocturnas vigiliis, sed ipsam Dei legem gravem, & intolerabilem existimant. Quamvis autem, teste Phœbadio Agennensi Episcopo, destruenda sint aliena, ut nostris credatur; hi tamen à viris doctissimis toties divicti, ac debellati fuerunt, ut nequaquam expediat, aut necessarium sit novum cum illis certamen inire: cum præsertim verissimum sit, id quod olim Sanctus Irenæus ^q scripsit, univertæ terræ eleborum non sufficere hæreticis, ut evomant stultitiam suam. Atque utinam istorum pervicaciam, & molliem, etiam inter Catholicos, & Orthodoxos non imitentur quidam, qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt. Polidorus Virgilius ^r Scriptor in plerisque inutilis, ac temerarius nocturna sacra semper fuisse damnata tradidit ob periculum impudicitiae. Sed error tam supinus exhibitari potius debet, quam confutari. Quod enim frequentius exercitium, quæ magis vulgata pietas in primis Christi cultoribus, quam sacra pernoctationes & pervigilia, ad quæ passim utriusque sexus fideles in Ecclesia convenisse sancti Patres, & Historiographi commemorant? Lego quidem in Concilio Eliberino ^s sub Marcello primo, tertio post Christum sæculo, vel ut alii malunt, sub Silvestro, veritum, ne scemine in cœmeteris pervigilarent, eò quod sæpè sub obtentu orationis scelera latenter committerent. At sublatas ab Ecclesia vigiliis apud antiquos Scriptores nusquam lego. Nunc autem in hac senescentis sæculi face, refrigescente charitate, sublata sunt quoad laicos vigilia: cujus tamen Pontificis decreto hoc factum sit, non invenio. Tomo tertio Conciliorum ^t editionis Coloniensis extat de hac re canon Concilii Palentini, quod in Hispania celebratum est anno 1322. sed quia Oecumenicum non fuit, universalem Ecclesiam obligare non potuit. Fictus Auctor ^u sermonum ad fratres in eremo, S. Ambrosium hortatu S. Monicæ vigiliis abstulisse ait, quod plurimi Christianorum illud noctis tempus ludendo, ac choreas agendo traderent. At hi sermones nullâ fide digni sunt, & perperam adscribuntur Augustino, multum licet reclamantibus quibusdam, & ex ipso Augustino libro 9. Confessionum liquet, eò tempore propensiori studio iisdem vigiliis Orthodoxos incu-

^p Phœbad. initio lib. adv. Arianos. ^q Irenæus l. 2. cap. 58. ^r Polid. Virgil. de inv. rerum l. 6. c. 4. ^s Concil. Elib. can. 35. ^t Tom. 3. Conc. pag. 2. ^u Ad fratres in eremo serm. 25.

incubuisse, occasione Arianicæ persecutionis: imo in Africa etiam cytharæ introductæ iue- rant, & additæ sacris hymnis, quas tamen se agente pulsas scribit Augustinus *.

2. Olim Christiani tribus primis vigiliis tres nocturnos divisim, quarta verò vigilia laudes recitabant. Tantus erat ardor charitatis, ut quater in nocte surgerent ad orationem, prima vigilia ad primum nocturnum, secunda ad secundum, tertia ad tertium, quarta ad laudes perfolvendas, vel omnes simul, vel divisi in cohortes: de qua re legendus D. Thomas 7 in Epistolam primam ad Corinthios, Baronius 8 tomo primo Annalium, Suarez 9 tomo secundo de religione, & doctissimus Francolinus 10. Nunc tres Nocturni simul cum laudibus recitantur, & quidem à multis Religiosis mediâ nocte, ab aliis prima vigilia, ab aliis tertia circa galli cantum: à Clericis autem secularibus circa finem quartæ vigiliæ matutinæ. Monachi verò sub Regula Sancti Benedicti 6 militantes aliis ritibus utuntur. Sanctus enim Pater annum dividit in duas partes, æstivam scilicet à Paschate usque ad Calendas Novembris; & hyemalem ab ipsis Calendis usque ad Pascha. Tempore æstivo ita præcipit horam vigiliarum temperari, ut nocturnis decantatis incipiant matutina crepuscula: ita quod parvissimo intervallo post Nocturnos custodito mox matutini, qui incipiente luce agendi sunt, subsequantur. At hyemis tempore juxta considerationem rationis. Octavâ, inquit, horâ surgendum est, octavâ nimirum planetariâ, & inæquali. Quæ sanè octava expleta esse debet, ut explicat Smaragdus 4 Abbas Scriptor fide dignissimus, quod Monastici spiritus purissimos latices in ipso fonte potârît. Ejus verba sunt ista: Hora septima noctis tota, & octava dimidia pulsato signo omnes pariter surgant, & sic illa quæ restat dimidia hora de octava inter signorum explicetur intervallo, ut ab hac hora nona noctis inchoetur Psalmi laus ipsa nocturna. Talis mihi videtur esse sensus positus, ut post sex horas noctis pausetur adhuc septima tota, & octava hora dimidia: & intervallo signorum factò quasi horâ dimidia incipientes à nona hora noctis, alacres animo, & corpore non pigro di-

vinæ laudis officium reddant Domino Jesu Christo. Hactenus ille. Ex quo redarguere possumus neotericum Benedictinæ Regulæ explicatorem Antonium Perez 5 cæcutientem hoc loco in hujus octavæ horæ explicatione. Porro hæc hora noctis octava ferè coincidit cum secunda post mediam noctem horologii astronomici, quo Galli, Hispani, & Plerique Germanorum utuntur. Et hanc esse horam competentem nocturni officii decantandi, circa finem videlicet tertiæ vigiliæ, probat Francolinus ex communi Doctorum sensu, & ex antiqua consuetudine Ecclesiæ Romanæ. Basilius Monachus 11 Lauræ Maleini præfectus; Audita inquit, horâ octavâ surgendum est: hunc terminum transilire Monachos non decet. Nec obstat huic assertioni illud Psalmographi: Mediâ nocte surgebam ad confitendum tibi. Media enim nox non mathematicè, sed moraliter: non per æqualem terminorum distantiam, sed per solam intra dictos terminos inclusionem accipi debet. Sanè Chrysostomus 12 vitam Monachorum describens eos ad galli cantum surrexisse assererat his verbis: Postquam gallus cantavit statim veniens Prælati, & pede solum simpliciter cædens omnes excitavit, mox statim surgentes stant, hymnos canentes Propheticos multa cum vocis consonantia, cum aptè compositis concentibus. Nec aliter intelligendus mihi videtur Simeon 13 Monachus, quem Græci juniorem Theologum vocant ad differentiam Nazianzeni, dum ait: Oportere Monachum nocte mediâ ante diluculum surgere, ad doxologiam congregari, ad principium Hymnodi attentum esse, ad Hexapsalmum, ad versiculos, ad lectionem. Nam & hic medianox in latiori significatione accipienda est. Hæc autem assignatio temporis ad publicam pertinet recitationem: nam privata aliam esse rationem nullus est qui ignoret. Veteres antelucanam incubationem non nisi sub finem Autumnii incipiebant, ut ostendit Muretus 14 rei antiquariæ scientissimus. Ita Satyricus 15:

Post finem Autumnii mediâ de nocte supinum
Clamofus juvenem pater excitat: accipe cervas;
Scribe puer.

Ad hunc morem respexisse videtur S. Pater
Tttt 3 Bene-

5 Ant. Perez in cap. 8. regulæ. 6 Basil. Monachus in asceticis. 7 Chrys. hom. 59. ad pop. Ant. 8 Simeon orat. 23. de fide & moribus. 9 Muret. l. 18. var. lect. cap. 13. 10 Invenal. sat. 14. vers. 190.

x Aug. conc. 1. in Psal. 32. y D. Tho. in ep. 1. ad Cor. cap. 14. lect. 6. z Barou. an. 51. nu. 69. & seqq. a Suarez tom. 2. de relig. lib. 4. c. 4. b Francolin. c. 1. 2. & 5. & alii apud ipsos, contra Azorium p. 1. l. 10. c. 2. c Bened. reg. cap. 8. d Smaragd. comment. ad cap. 8. regulæ.

Benedictus. A sancto enim Paschate, quod circa veris æquinoctium esse solet, usque ad Calendas Novembris, circa finem scilicet Autumni, sic horam surgendi temperavit, ut persoluta nocturnâ synaxi jam dies illucescat. A prædictis verò Calendis usque ad Pascha tali horâ surgendum esse præcepit, ut corporibus necessariâ quiete jam relictis, quod post vigiliâs restat tempus, non iteratæ dormitioni, sed rerum divinarum meditationi, sacrisque studiis impendatur.

3. Hoc institutum, ne dormiant Monachi post vigiliâs, semper antiquis Monachis inviolabile fuit, illudque commendat Cassianus ¹ duplici ex causa: Prima ne purificationem nostram nocturnis orationibus acquisitam invidus hostis somni illusionem contamineat; Secunda, ne somnus ille inertiam Monacho parturiant, ac per totum diem vigorem ejus obtundat, cordis pinguedinem exhauriat, & debilem reddat eum adversus insidias inimici. Objiciunt pigri Endymiones, se ideò post vigiliâs somni quietem repetere, ut valetudini consulant, corpusque validum servant diurnis exercitationibus. Verùm hanc ridiculam inertiam excusationem eludunt Medici, qui & dormiendi spatium septem horis diffiniunt, & longiorem somnum non parùm officere valetudini asseverant. Somnus enim multus, ut monent Hippocrates ^m, & Avicenna ⁿ, laxat membra, calorem nativum hebetat, gravat caput, stupidum facit & obliviosum, multorumque morborum fons & origo censetur. Quidam quoque medicus animarum in vitis Patrum ^o dicebat: Satietas somni mentem, sensumque hominis stupidum, & pigrum reddit, vigiliâs autem tam sensum, quam mentem subtiliorem ac puriorem efficiunt. Marfilus item Ficinus ^p inter primarios studiosorum hostes somnum recenset matutinum. Quamquàm stultum sit medicorum doctrinam illis proponere, qui carnem suam crucifigere, & animam perdere debent, ut servant. Scriptum est enim, quia prudentia carnis mors est: itemque sapientia carnis inimica est Deo, & sapientia Dei non invenitur in terra suaviter viventium. Et qui eam invenit, super salutem, inquit, & omnem pulchritudinem dilexi sapientiam. Hanc quærebat ille Monachus apud Petrum Damianum ^q, qui post solemnes

¹ Cass. lib. 2. cap. 13. ^m Hipp. 2. aph. 3. ⁿ Avicenn. 2. ^o 3. primi. ^o Vita PP. l. 3. c. 2. ^p Ficin. lib. 2. de sanit. studiosorum cap. 7. ^q Petr. Damian. lib. 9. ep. 17.

vigiliâs somnolentiâ oppressus hostem vincebat dicens: Accidietur cor, palpitent oculi, os per crebra balaustra gannire non cesset, caput etiam nutet, & ad ima devertat; sed quia hæc omnia ne perimere nequeunt, ad contentionem hujus temporis somno nullatenus superabunt. Sanctus autem Romualdus ^r somnum post vigiliâs ad eò exosum habebat, ut, si quis ei confiteretur, se illo tempore obdormisse, nequaquam posset eo die cum ejus licentia sacra Missarum solemnia celebrare. Grodegandus Metensis Episcopus in Regula Canonicorum, quam edidit tomo primo Spicilegii vir C. L. Lucas Dacherius capite 15. vetat sub pœna excommunicationis, ne in intervallo post vigiliâs nocturnas quis dormiat, nisi quem infirmitas cogit, & hoc cum licentia. Christianus Pædagogus rectè nos instituens apud Clementem Alexandrinum ^s; Tædia, inquit, dormitationes, pandulationes, & oscitationes sunt instabilia animæ fastidia. Non est anima, quæ somno indiget, ipsa enim est semper mobilis, sed corpus, quod quieti traditur, resolvitur, dum anima non amplius corporaliter operatur. Et ideo Deum mente semper versans per continuum consuetudinem corpori vigiliam inferens exæquat hominem Angelicæ gratiæ, vitæ æternitatem ex meditatione vigiliæ suscipiens. Ea porrò intervalla, quæ post nocturnam psalmodiam usque ad ortum diei protenduntur, beatissima vocat Sanctus Abbas Ælredus ^t, quia tunc magna fit in cordibus nostris multitudo dulcedinis, suavitas devotio- nis. Eadem spatia commendans Gilbertus ^u Abbas, exclamat; Deus bone! hora illa noctis quam sine nocte est, quam nox illa illuminatio in deliciis! Orationes illæ privatim fiunt sed privata non petunt. Submissior quidem vox sed mens intensior, & preces tacite multum habent acuminis. Sed quo fortius erubescas, vade piger ad Epicuri sectatores & vel ab ipsis discite vigilantiam;

*Ut jugulens homines surgunt de nocte latrones,
Ut te ipsum servas non expergisceris? atqui
Si nolis sanus, curres hydropticus; & ni
Posces ante diem librum cum lumine, si non
Intendes animum studiis, & rebus honestis,*

In.

^r Idem in vita S. Romualdi. ^s C. L. Alexandr. l. 2. ^t Pædag. cap. 9. ^u Ælred. bom. de duob. discip. euntibus in Emaus. ^v Gilbert serm. 23. in Cantic. x Horat. lib. 1. Ep. 2.

*Invidia, vel amore vigilare: nam cur
Quæ ledunt oculos festinus decimere, si quod
Est animum differi curandi tempus in animum.*

Sic canit qui se unum Epicuri de grege fatetur. Verum hujus & aliorum sapienter cantantium, & incantantium carmina aspides surdæ, viles animæ, somni mancipia obturatis auribus aspernantur. Ut enim magnus Orator ait, Non possunt audire stulti vocem clamantis sapientia. Plura de vigilantia Crescivius tomo 2. Anthologie cap. 4. Observat autem Petrus Roverius in illustrationibus Historiæ Monasterii Reomaensis num. 34. quod officii cursus ferè ibi peragebatur nocturnis horis ex Regula S. Marci, nam dicto Matutino meditationi vacabant Monachi usque ad horam secundam, deinde usque ad nonam opus manu exercabant, more scilicet Ægyptiorum, de quo Cassianus lib. 3. instr. cap. 2.

4. Suscita nos Domine, ut vigilemus, & oremus, ne incidamus in tentationem, quoniam tribulatio proxima est, & non est qui adjuvet. Quam citò clauditur oculus, ne te videat, collabitur pes noster in hoc mare magnum, & spatiosum manibus, ubi sunt reptilia, quorum non est numerus, quæ somniorum suorum phantasiis intentam ludificant animam, & trahunt in cor maris, unde non facilis ad superiora reditus est, nisi tu emittas manum tuam de alto, & libera nos de aquis multis. Suscita nos Domine, ut tecum vel una hora vigilemus, & oremus. Quis autem est qui tecum vel una hora vigilet? Etiam in cælo non est factum silentium, nisi quasi mediâ hora: quanto minus in terra unâ horâ vigilabimus tecum? Quoties redis ad nos, & invenis dormientes, & tamen benignè suscitans nos, & iterum abis secundo, & tertio eundem sermonem dicens? Statim autem ut recesseris, iterum somnus occupat nos, nec vigilare possumus, nisi quandiu nobiscum es, & suscitans nos. Venis in secunda, & tertia vigilia; Sed beatus ille, quem tunc inveneris vigilantem 2.

Y Demosthenes 1. olympiaca. z Drogo Abbas lib. de Sacram. Dominicæ Passionis.

§. IV.

Amor vigilare facit. Quomodo vigilandum sit. Quæ sint vigilia mystica.

1. **V**igilare non potest, qui non amat. Jacob ille, cui tam facilis erat somnus, ut etiam in arena procumbens, duroque filici innixus inter hostium appropinquantium insidias suavi posset sopore demergi, cum tamen amori deditus esset, omnino dormire non poterat, & somnus fugiebat ab oculis suis. Ita quicumque diligit, dormire non potest: quicumque amator sapientiæ est, mane vigilabit ad eam, quoniam qui vigilat, inveniet illam. Vigiliæ inducit amor, ait Gilbertus a noster, amantis anxietas illum dormire non sinit, somnolentiam excutit. Amor de quiete ipsa redditur inquietior. Tunc magis vires exercet dulce incendium, & flamma vorax de latibulis evadens vacuo liberius evagatur in animo, altius possidens, & avidius depascens. Occasione accepta suum nescit amor non exercere negotium. Verus enim, & perfectus amor, ut Laurentius Justinianus b docet, semper studet prævenire dilectum, non parcat sibi, non corpori requiem, non somnum oculis, non præstat palpebris dormitionem. In sui latitudine corporis corporales quæritat latebras, fugit publicum, hominum consortia devitat, notorum facies declinat, ut licentius suspensus, gemitibus inerrabilibus, singultibus, & quibusdam amoris nutibus suum, quem diligit, valeat advocare dilectum.

M E T R U M VIII.

S Virgit amor, jaclatque faces, & spicula vibrat,
Mergit ut æquor est lumina Phœbus aquis,
Cumque serenato lucefcunt sidera cælo,
Cæcæque nocturno frigore terra riget:
Tunc amor arcanis populatur viscera flammis,
Pectora tunc rapidis ignibus usta calent.
Lumine nempe novo nox ambitiosa refulget,
Gaudet & occulta luce referre diem.
Flammescunt gelidæ tremulis splendoribus umbræ,
Et polus ætherea mittit ab arce faces.

Squa-

a Gilbert. ser. 8. in Cantic. b Laur. Justinianus de casto conu. Verbi, & animæ cap. 13.

*Squamigerum stupet omne genus, luditque per
midas*

*Dum natat in vitreo pendula flamma mari.
In tenebris ardens scintillat pectus amantis,
Nocte vigent flammæ, nocte triumphat amor.
Quod si fessa iuvat componere membra sopore,
Tunc magis ardenti fulminat ille manu.
Fulminat, & tantis languescunt pectora flam-
mis,*

*Languet ut in calidis flosculus ustus agris.
Nuper nocte meas urebat flamma medullas,
Atque non potuit seuior esse rogius.
Dumque ardens jaceo, dum languco multa volu-
tans,*

*Dormio sub vili tegmine stratus humi.
Tunc mihi languenti misit bona somnia Numen,
Somnia formoso candidiora die.
Constitit ante oculos species veneranda puellæ,
Et Superum facies prodidit esse choro.
Induerat Tyrio distinctam murice vestem,
Textili & intactas cinxerat igne nives,
Stellantes oculi, miseri duo fulmina cordis,
Faciabant rapidos frontis ab arce rogos.
Dextera fulgebat viridi stellata smaragdo,
Ornabat niveum plurima bacca sinum.
Prætereo gemina radiantes aure pyropos,
Albaque purpureis lilia picta genis.
Mitto quod Eois certarent labra corallis,
Et rutilas premerent aurca serpa comas.
Hærebam tanta plectus imagine formæ,
Fundebamque humiles, ore tacente, preces.
Nec mora: jam lacrymas, jam mollia verba pa-
rabam,*

*Quis mihi tantus erat conciliandus amor.
Illa sed insolitus spargens furibunda favillas,
Hos mihi terrificos edidit ore sonos:
Gloria summa poli, soboles primæva Tonantis,
Non soleo ignavos sacra docere viros.
Delicia, fateor, mihi sunt humana propago,
Ni inficerent animum, & primerentque solo.
Dixi etiam quondam, Nox est mea sola voluptas,
Nec nisi qui vigilans me reperire queunt.
Nocte micat mea lux, mihi sidera lumine cedunt,
Ataque fit radiis Cimbrica victa meis.
Ipse meo fulgens Titam aspirat honori,
Et recreo flamma splendidiore polum.
Cum mea lux fulget, cum spargo per æra flammæ,
Vertitur in clarum nox tenebrosa diem.
Cumque meo humanum perfundo lumine pectus,
Dignus homo est Superum conditione frui.
Vix ea, cum subito tenues dilapsa per auras
Aufugit, heu! lacrymis non revocanda mei.*

*Tunc votis frustrata suis mens excidit, omnis
Me virtus liquit, desinitque sopor.
Et dixi recolens felices gaudia somni,
Solutus erit Sophiæ dignus amore vigil.*

2. Verè autem vigil est, qui soli Deo jugiter
vigilat: qui cor suum sedulo præparat ad ape-
riendum illi quacunque hora pulsaverit. Ideò
vigilias noctis custodimus in quatuor partes
nocturnum officium dividentes, in tres videli-
cet Nocturnos, & Laudes, quia, ut observat
Innocentius Papa e, munire cor debemus con-
tra quatuor hostes animæ, contra fallacias dæ-
monum, contra versutias hominum, contra
carnales concupiscentias, contra sæculares il-
lecebras, ut sic semper parati simus, cum vo-
cem sponsi pulsantis audierimus. Cæterum vi-
gilat Domino, ait quidam doctus, & pius
Scriptor d, qui ad ipsum de luce fidei, atque
veritatis suspirat, & ad ipsum tota intentione
se tollit. Vigilat Domino, qui omnem animæ,
atque corporis beatitudinem in ipso sitit habe-
re. Domino solum vigilat, qui propter ipsum
segregatur à mundo, & animæ similiter, &
corporis solitudinem quærit, & devitat hu-
mana consortia, ne vigilia præpediatur divina.
Hoc enim dicebat David orans oratione pauperis,
dum ejus anima anxietur coram Domino:
*Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius
in tecto.* Notissima est illa Domini nostri exhor-
tatio: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentatio-
nem.* Et quis hoc dixerit, scitis, scribit mellito
calamo Bernardus e, & tempus scitis: Domi-
ni enim est verbum illud, instante Passione sua.
Vigilate, & orate, ut non intretis in tentatio-
nem, quoniam undique circumdati estis tenta-
tionibus: unde & legistis quia tentatio est vita
hominis super terram. Itaque si tot tentationi-
bus plena est vita nostra, ut non immeritò tota
ipsa tentatio debeat appellari, pervigili circum-
spectione opus est, & oratione, ne inducamur
in eam. Ipsa vigilantia omnia reddit facilia,
carnem spiritui subjicit, vitia comprimit,
mentem elevat, divini amoris ignem accen-
dit, & nutrit. Nonnè Patres nostri in custo-
diendis vigiliis supra modum solliciti admiran-
da potius quam imitanda vigilantia relique-
runt exempla? Homines erant similes nobis,
passibiles: Unde ergo, rursus Bernardi f mel
pro-

e Innocent. III. serm. 3. de Apostolis. d Simon de
Cassia. lib. 1. de gestis Salvat. cap. 23. e Bernard. ser. 53
in Pf. Qui habitat. f Idem serm. 2. de S. Andrea.

propino, unde in tanta fragilitate tanta constantia? Unde in hominibus tam spiritualis mens? tam fervens charitas, animus tam robustus? Planè spiritus erat, qui adjuvabat infirmitatem eorum, per quem diffundebatur in cordibus ipsorum fortis charitas ut mors, imò & fortior morte. Cujus o si & nos participes inveniamur! Ecce enim molestus est nobis poenitentiae labor, corporis afflictio gravis; abstinentia onerosa, in vigiliis dormitat anima nostra præ tædio, non ob aliud sanè, quam propter inopiam spiritus. Ipse enim, si adesset, adjuvaret sine dubio infirmitatem nostram. Hæc ille, qui deinde hortatur nos ad quærendum hunc spiritum, ut spiritum suum in nobis augeat, qui jam primitias dedit: & quem per Dei gratiam jam nos habere confidimus, abundantius habeamus. Modus verò quærendi, & inveniendi hanc spiritum, ipsæ vigiliæ sunt. Et quoniam cœpimus inter Bernardi flores spatari, ad aliam areolam te duco, mi carissime lector. Aude Doctorem inclytum interrogare, ut olim Christum adolescens: Quid faciendo Spiritum sanctum possidebo? Audi nunc respondentem. Custodiendæ sunt vigiliæ noctis super gregem cogitationum, & actionum nostrarum, ut, si in prima vigilia, vel secunda, vel tertia Dominus venerit, paratos nos inveniat. Benè profectò. Nam spiritus ubi vult spirat, & nescis unde veniat, aut quo vadat. Sed quænam sunt istæ vigiliæ, quas custodire debemus?

3. Prima vigilia, ait ille, est recitudo operis, ut ad hanc quam jurasti Regulam omnem vitam exæquare coneris, nec transgrediaris terminos, quos posuerunt patres tui in omnibus viæ, & vitæ hujus exercitiis, non declinans ad dexteram, neque ad sinistram. Secunda vigilia, puritas intentionis, ut simplex oculus totum corpus lucidum faciat, ut, quidquid feceris, propter Deum facias, & ad locum unde exeant gratiæ revertantur, ut iterum fluant. Tertia est custodia unitatis, ut in congregatione positus voluntates aliorum tuis voluntatibus anteponas, ut non solum sine querela, sed & cum gratia inter fratres maneat portans omnes, orans pro omnibus. His tribus vigiliis ita peractis veniet manè, & videbis gloriam Domini: Veniet dies, quæ melior est in atriis Domini super millia. De quatuor item vigiliis mysticè Claudius Seifellus diffusè agit in libro de tri-

g. Idem serm. 3. in vigil. Nativ. Domini.

plici statu viatoris p. 2. tr. 2. ubi de singulis earum horis egregiè. Hic sisto: & ad matutinas Laudes edisserendas propero, si prius hoc caput aurea sententia S. Isaaci Presbyteri, consignavero, quem utinam omnium Religiosorum cordibus inscribere, imò inculpere possem. Is in libro de contemptu mundi; Noli, inquit, putare o homo, quod inter omnes operationes Monachorum sit alia, quamlibet sancta, conversatio major vigiliis nocturnis. Monachum perseverantem in vigiliis cum mentis discretionem, ne respicias illum sicut carne ferventem. Hoc utique Angelici ordinis opus est, non humanum. Impossibile est autem quod illos, qui semper in hujusmodi continentia versantur, dimittat Deus sine magnis bonis propter eorum vigilantiam. Anima, quæ in vigiliis laborat, & perseverat, quasi Cherubim oculos habet, quibus semper intueatur cœlestem contemplationem. Qui somno obstat, & naturæ violentiam infert, singulisque noctibus preces offert, ille solus novit virtutem. Hæc, & alia plura Sanctus Isaacius, quem de Syriæ partibus ad Spoletanam urbem venisse, ibique mirabiliter vixisse Magnus Gregorius asseverat.

h. Isaac de contemptu mundi cap. 31. i. Greg. lib. 3. dialog.

CAPUT V.

DE LAUDIBUS.

§. I.

An Laudes sint officium distinctum à Nocturnis. Matutini nomen æquivocum. Laudes incipiente crepusculo persolvende sunt. Quid sit crepusculum, quæ ejus duratio.

1. **D**E matutinis Laudibus verba facturis illud imprimis examinandum se offert. An officium nocturnum ab ipsis Laudibus distinguatur: quod sub aliis terminis quæsitum ab aliis est; An horæ Canonice sint septem tantum, vel octo. Si enim Nocturnos à Matutinis sejungimus, ita ut integram horam per se constituent, clarum est octonario numero preces horarias distinguere: sin autem ex utroque officio unum facimus, septem

VVVV

septem